

Fondi tal-UE
għal Malta
2014-2020

GVERN
TA' MALTA

MINISTERU GĦAS-SOLIDARJETÀ
U L-ĠUSTIZZJA SOĠJALI, IL-FAMILJA
U D-DRITTIJET TAT-TFAL

SEGRETARJAT PARLAMENTARI
GĦALL-FONDI EWROPEJ

GEMMA
know, plan, act.

Qed tissepara jew tiddivorzja?

Għajnuna għal deċiżjonijiet
finanzjarji bil-għaqqal

www.gemma.gov.mt

KNOW. PLAN. ACT.

Il-kampanja edukattiva finanzjarja **GEMMA**

Din hi inizjattiva kofinanzjata mill-Kummissjoni Ewropea u l-Ministeru għall-Familja, Drittijiet tat-Tfal u Solidarjetà Soċjali permezz tal-Fond Soċjali Ewropew. L-għan tal-kampanja edukattiva finanzjarja huwa li teduka gruppi vulnerabbli differenti f'Malta dwar kif jieħdu f'idejhom u l-irtirar tagħhom. Il-website tagħna hija gemma.gov.mt u hija mfassla b'mod li tgħinek tagħmel deċiżjonijiet intelligenti dwar il-finanzi personali tiegħek. Toffri kalkulators u suġġerimenti prattiċi dwar mistoqsijiet li jista' jkollok dwar il-flus u l-irtirar. Żurna fuq: www.gemma.gov.mt.

Kull min għadda minn separazzjoni jew divorzju jista' jgħidlek kemm dan iż-żmien emozzjonali u trawmatiku jgħib bidliet kbar f'għajtek. Importanti li tfittex l-għajnuna legali kif ukoll personali sabiex tkun tiflaħ tiffaċċja d-diffikultajiet li jistgħu jinqalgħu. F'dan il-handbook se ssib informazzjoni dwar x'inhuma d-drittijiet u d-dmirijiet tiegħek bħala persuna għaddeja minn din is-sitwazzjoni speċjalment fejn jidhlu kwistjonijiet finanzjarji.

1. Il-Ftehim
2. Qsim tal-finanzi u tal-assi
3. Kontijiet bankarji kongunti
4. Karti ta' kreditu kongunti
5. Irrevedi l-baġit tiegħek
6. Agġorna jew aghmel testment
7. Dritt għall-Pensjoni tar-Romol
8. Relazzjoni għida jew it-tieni żwieġ

1. IL-FTEHIM

Dan huwa dokument importanti ħafna għax jistabbilixxi formalment il-mod kif int u l-eks partner tiegħek tiftiehemu li taqsmu l-finanzi, l-investimenti u r-responsabbiltajiet relatati mal-familja li kellkom kollettivament meta kontu għadkom flimkien. Dan id-dokument irid jiffassal bil-ħsieb u jkun jissalvagwardja l-futur tiegħek u ta' wliedek ħalli meta jsir il-qsim tal-assi ma jbati ħadd. Għalhekk fit-tfassil tal-ftehim tas-separazzjoni jew tad-divorzju kun żgur li tinkludi l-fatturi li ġejjin:

- L-arranġamenti għall-għajxien;
- kif se taqsmu l-proprjetà;
- kif se taqsmu l-finanzi u l-investimenti tagħkom;
- kif se taqsmu d-djun;
- jekk hux se jithallas il-manteniment lill-konjuġi;
- il-kustodja tat-tfal;
- l-aċċess għat-tfal;
- il-pagamenti għall-manteniment tat-tfal;
- kif se taqsmu kwalunkwe pjanijiet tal-pensjoni personali jew okkupazzjonali;
- kif se tinqasam il-pensjoni kontributorja tas-sigurtà soċjali.

2. QSIM TAL-FINANZI U TAL-ASSI

F'każ ta' separazzjoni jew divorzju jrid isir il-qsim tal-finanzi. L-ewwel pass fid-diviżjoni tal-flus huwa li tkun żgur li taf eżattament dak li għandek u dak li għandek tagħti, kemm bħala individwu kif ukoll bħala koppja. Għalhekk:

1. Iġbor kopji tad-dokumenti importanti, bħall-ismijiet tal-istituzzjonijiet finanzjarji u n-numri tal-kontijiet kurrenti u ta' tiftidil tiegħek, karti ta' kreditu, self, assigurazzjoni u investimenti. Kun żgur li għandek kopji tal-informazzjoni finanzjarja importanti.
2. Agħmel lista tal-assi tiegħek kemm bħala koppja u anki bħala individwu. Dawn jistgħu jinkludu kontijiet bankarji kongunti u/jew separati. Ftakar ukoll li jekk hemm xi polza tal-assigurazzjoni tal-ħajja u tas-saħħa din titqies bħala parti mill-assi. Tajjeb li tkellem lill-avukat tiegħek dwar kif wieħed għandu jipproċedi fil-qsim.
3. Agħmel lista tad-djun u kemm hemm flus dovuti bħala koppja kif ukoll bħala individwi. Id-djun tiegħek jistgħu jinkludu dejn fuq karti ta' kreditu, xi self personali għall-karozza jew għan-negozju.

Itlob l-għajnuna ta' accountant u avukat meta tiġi biex tissepara jew tiddivorzja sabiex jgħinuk tifhem l-implikazzjonijiet finanzjarji u tat-taxxa.

Żomm f'moħħok li l-konsegwenzi meta ma tħallas xi djun qabel djun oħra jistgħu jkunu serji. Jekk qed titħabat biex tħallas lura d-djun fil-ħin, għandek bżonn tħares lejn id-djun kollha tiegħek u tipprijorizzza d-djun li għandek tħallas l-ewwel. Dan il-video jagħtik iktar informazzjoni dwar dan: <https://youtu.be/vkL-lv1SGf0>

3. KONTIJET BANKARJI KONĠUNTI

Iddeċiedi minnufih x'għandek tagħmel dwar kwalunkwe kont konġunt (joint account) jew dejn li int u l-konjuġi tiegħek għandkom flimkien. Dan jinkludi kwalunkwe kont bankarju, ammont ta' kreditu estiż fuq self, karti ta' kreditu u self ieħor. Jekk ma tagħlaqx il-kontijiet konġunti, it-tnejn li intom tibqgħu:

- b'aċċess għall-flus fil-kont;
- legalment responsabbli għall-ħlas lura ta' kwalunkwe dejn.

Dan jgħodd anki jekk il-ftehim tas-separazzjoni tiegħek ikun jgħid li persuna waħda biss hija responsabbli għad-djun jew li tista' taċċessa l-fondi fil-kont.

Int u l-eks konjuġi tiegħek tistgħu tiddeċiedu li żżommu l-kont konġunt miftuħ għal ċertu perijodu ta' żmien, pereżempju, biex il-pagamenti tad-djun jistgħu jkomplu joħroġu mill-kont konġunt.

Tkun idea tajba li tiegħu parir mingħand avukat jekk tiddeċiedi li żżomm il-kont konġunt tiegħek miftuħ. Tista' tagħżel li tagħmel ftehim formali dwar liema flus kull persuna teħtieġ li tiddepożita kull xahar u liema kontijiet jithallsu mill-kont konġunt.

Avża lill-bank tiegħek jekk tiddeċiedi li tbiddel il-mod kif timmaniġġa l-kont konġunt. Pereżempju, tista' tagħmel struzzjoni lill-bank li kemm int kif ukoll l-eks konjuġi tiegħek għandkom tapprovaw irtirar mill-kont.

Jista' jkun li ffirmajt formola biex tgħid li ma tridx tirċievi informazzjoni mill-bank tiegħek dwar il-kont konġunt. Issa li s-sitwazzjoni matrimonjali tiegħek inbidlet, ikun jaqbel li tgħid lill-bank tiegħek biex jibda jibgħatlek ir-rendikonti bankarji u kull informazzjoni oħra dwar il-kont konġunt tiegħek.

4. KARTI TA' KREDITU KONĠUNTI

Jekk l-eks konjuġi tiegħek jista' juża l-karti tal-kreditu tiegħek, neħħihom mill-kont. Jekk ma tneħħihomx, il-parti l-oħra xorta se jkollha aċċess għall-kont - u int se tkun responsabbli għal kwalunkwe flus dovuti fuq il-kont.

Jekk inti u l-konjuġi tiegħek għandkom karta ta' kreditu komuni, ikkanċella l-kont għaliex jekk it-tnejn li intom ikollkom aċċess għall-kont tal-karta tal-kreditu, allura intom it-tnejn tkunu ugwalment responsabbli għal kwalunkwe flus dovuti fuq il-kont.

5. IRREVEDI L-BAĠIT TIEGHEK

Il-finanzi tiegħek x'aktarx jinbidlu meta inti tissepara jew tiddivorzja.

Dan għaliex:

- ma tibqax taqşam l-ispejjeż tad-dar mal-konjuġi tiegħek;
- jekk it-tnejn li intom kontu taħdmu, issa ma jibqax ikun hemm żewġ salarji;
- jista' jkollok tagħmel pagamenti ta' manteniment;
- jista' jkollok spejjeż żejda relatati mal-post fejn tgħix inti u wliedek;
- jista' jkollok spejjeż legali.

Inevitabbilment se jinholqu problemi ta' flus. Hafna nies matul dan iż-żmien isibuha diffiċli biex iħallsu l-kontijiet – apparti l-miżati legali li jkollhom – speċjalment jekk il-flus ikunu investiti f'dar, propjetà jew negozju, u jkun hemm bżonn iż-żmien biex wiehed jieħu sehm.

Segwi l-infiq tiegħek billi tuża dan il-Budget Planner li jippermettilek telenka l-ispejjeż tiegħek kontra d-dħul tiegħek biex tkun tista' tilhaq il-miri finanzjarji tiegħek. <https://mobilefinapp.gov.mt/Gemma/budgetPlanner/>

Jiġri x'jiġri, kun żgur li ma taqax lura fil-ħlas tal-kontijiet. Anki jekk ikollok tissellef il-flus, importanti li tħallas il-kontijiet. Jekk ma tagħmilx hekk, se jkollok tħallas l-imgħax xorta waħda.

Segwi dan il-video għal pariri prattiċi dwar baġittjar u nfiq:

<https://youtu.be/bbwNI7azsxo>

6. AĠĠORNA JEW AĠHMEL TESTMENT

Irrevedi u aġġorna t-testment tiegħek rigward lil min semmejt bħala benefiċjarji. Jekk ma tneħħix l-eks konjuġi tiegħek minn benefiċjarju, hu jew hi jistgħu jibbenefikaw anke jekk ma għadkomx flimkien. F'xi każijiet jista' jkun li jkollok bżonn il-kunsens tal-eks konjuġi tiegħek biex tneħħi ismu jew isimha minn benefiċjarju. Jekk għadek qatt ma għamilt testment tkun ħaġa tajba jekk taħseb biex tagħmel wiehed mill-ewwel malli tissepara jew tiddivorzja.

7. DRITT GĦALL-PENSJONIJIET

Jekk inti legalment separat/a u qed tircievi manteniment, inti xorta tista' tibqa' tircievi l-flus anki meta l-eks raġel/mara jkunu waslu għall-età tal-pensjoni. Fil-fatt, il-manteniment jinqata' awtomatikament malli tibda tofroġ il-pensjoni kontributorja ta' kull xahar. Importanti ħafna li dan il-ftehim ikun imniżżel fil-kuntratt tas-separazzjoni jew tad-divorzju għaliex inkella dan il-ħlas jista' ma jingħatalekx. Dan għaliex id-Dipartiment tas-Sigurtà Soċjali dejjem se jimxi skont dak li jkun ġie deċiż mill-Qorti, kif imniżżel fil-kuntratt. Dwar dan għandek tkellem lill-avukat tiegħek.

L-istess jgħodd għall-pensjoni tar-romol. Anki fejn iż-żewġ konjuġi jkunu rrinunzjaw id-dritt tagħhom għall-manteniment, il-pensjoni tingħata proporzjonatament mid-data taż-żwieġ sad-data tas-separazzjoni jew tad-divorzju. Jekk il-konjuġi li jmut ma jkunx daħal fit-tieni żwieġ, il-pensjoni tingħata lill-eks konjuġi. Iżda jekk il-konjuġi mejjet ikun daħal fi żwieġ ieħor (għalhekk kemm l-eks konjuġi kif ukoll it-tieni konjuġi jkunu ħajjin) il-pensjoni tinqasam bejn l-eks konjuġi u t-tieni konjuġi kif ġej: mid-data taż-żwieġ sad-data tas-separazzjoni jew tad-divorzju jingħata lill-eks konjuġi; il-bilanċ li jifdal jingħata lit-tieni konjuġi.

Permezz ta' din il-miżura, dawk in-nisa li ma jikkwalifikawx għal pensjoni bbażata fuq il-kontribuzzjonijiet tagħhom stess (għax ma kinux jaħdmu jew ma kinux ħadmu n-numru ta' snin meħtieġa sabiex ikunu eliġibbli għal pensjoni abbażi tal-kontribuzzjonijiet tagħhom stess) xorta waħda jircievu pensjoni.

Barra minn hekk, persuna li tkun intitolata għall-pensjoni tar-romol tista' taħdem (kemm jekk full-time jew part-time) u tkompli tircievi l-pensjoni tar-romol sħiħa.

Għal iktar informazzjoni dwar id-dokumentazzjoni li teħtieġ żur: https://www.servizz.gov.mt/mt/Pages/Inklu_joni_-Ugwaljanza-u-_arsien-So_jali/Solidarjet_-So_jali/Benefi__ji-u-Servizzi/WEB645/default.aspx

8. RELAZZJONI ĠDIDA JEW IT-TIENI ŻWIEĠ

Li terġa' tiżżewweġ u tibda tgħix ma' konjuġi ġdid spiss jinvolvi sitwazzjoni finanzjarja differenti. Dan l-aktar għaliex jidhlu rwoli u attitudnijiet differenti fejn jidhlu l-flus, u wieħed ikollu bżonn jaddatta ruħhom għalihom. F'haġa bħal din it-tieni żwieġ jista' jkun kumpless: l-eks konjuġi, ulied it-tieni konjuġi, kif ukoll xi kwistjonijiet finanzjarji li jista' jkun hemm. Dawn jistgħu

jinkludu l-manteniment għat-tfal mill-ewwel żwieġ jew għall-eks konjuġi li jkunu jridu jibqgħu jithallsu, għalhekk wieħed ikun irid jikkunsidra kif se tiġi affettwata l-pensjoni tiegħu. Minhabba l-isfidi li t-tieni żwieġ jista' jgħib miegħu, il-flus jistgħu jkunu kwistjoni li dwarha jkun hemm nuqqas ta' qbil. Il-komunikazzjoni bejn il-koppja hija importanti dejjem u f'kollox, u għandha tinkludi wkoll trasparenza bejnietkom dwar kif se timmaniġġaw il-finanzi tad-dar. Jekk il-kuntratt tad-divorzju tiegħek jistipula li l-ħlasijiet għall-manteniment mingħand l-eks konjuġi se jieqfu meta terġa' tiżżewweġ, għid lis-sieħeb/sieħba ġdid/a tiegħek dwar dan. Iddiskutu wkoll dak li tonfoq fuq uliedek kull xahar – kemm il-manteniment kif ukoll l-ammont informali li tonfoq fuq rigali, telefonati, lezzjonijiet tal-pjanu u kwalunkwe ħaġa oħra.

Għal aktar tagħrif dwar xiex trid toqgħod attent biex tevitata diżgwid fejn jidhlu kwistjonijiet finanzjarji meta tidhol f'relazzjoni ġdida tista' tara dan il-video: <https://youtu.be/IV-OT6j5New>

Fil-każ li sfortunatament ikollok tgħaddi minn separazzjoni jew divorzju, kun żgur li tippjana tajjeb u bil-ħsieb. Jekk issib ruħek f'ċerti diffikultajiet jew ikollok mistoqsijiet, ftakar li hawn fejn tista' ssib għajjnuna, appoġġ u parir. Jekk ikun hemm bżonn tista' tikkuntattja lil Caritas Malta, li tħaddan diversi gruppi fejn tista' ssib l-għajjnuna biex tkun tista' tgħix aħjar f'dawn is-sitwazzjonijiet. Caritas Malta: 219, Triq il-Parilja, Santa Venera jew ċempel 2133 1000.

Jekk tgħaġġel iżżejjed, jew ma jkollokx pjan, tista' tagħmel żbalji li jiswewlek il-flus wara s-separazzjoni jew id-divorzju. Għalhekk, qabel ma tonfoq importanti li tiddeċiedi u tqassam skont dak li se jkollok bżonn fil-futur.

L-informazzjoni kollha hawn fuq hija mfasla biex tiggwidak għal deċiżjonijiet għaqlin għall-futur tiegħek.

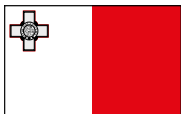

Għandek xi mistoqsija għal ĠEMMA?
Iktbilna fuq **gemma@gov.mt**

Għal aktar informazzjoni żur
www.gemma.gov.mt

Sibna fuq:

Programm Operattiv II – Fondi Strutturali
u ta' Investiment Ewropej 2014-2020
Rata ta' ko-finanzjament: 80% Fondi
mill-Unjoni Ewropea; 20% Fondi Nazzjonali

